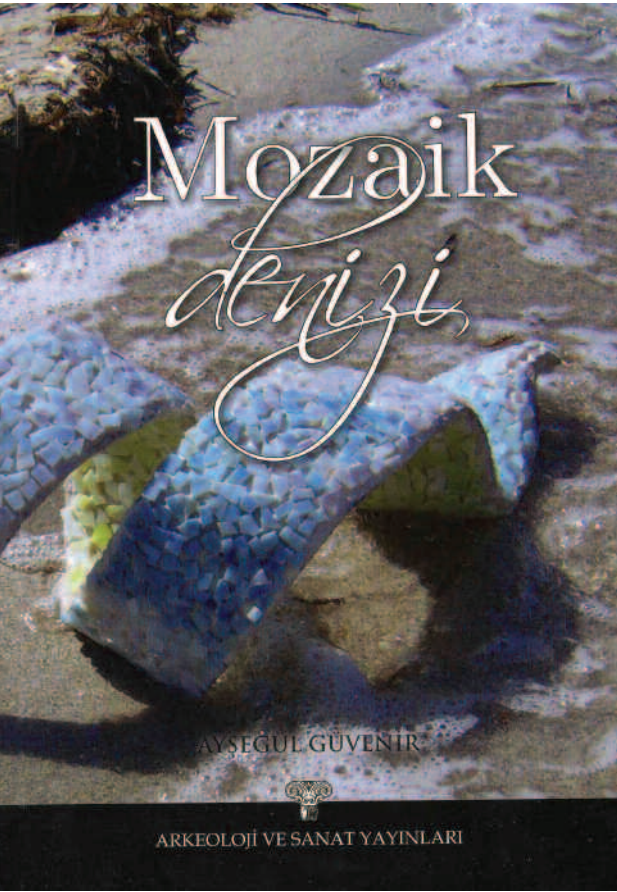

“Mozaik Denizi”nde Yolculuk

MOZAIĞE İLGİ DUYAN, KENDİ MOZAIĞİNİ YAPMAK İSTEYEN VEYA ENDÜSTRİYEL ANLAMDA MOZAIK ÜRETENLER İÇİN KESME VE YAPIŞTIRMANIN ÖTESİNDEKİ MOZAIKLE VE 7000 YAŞINDA GİZEMLİ BİR ARKETİP OLAN “USTA MOZAIKÇİ” İLE TANIŞMAK ZAMANI GELMİŞTİR

Güney Dinç

TÜR / CİNS Arkeoloji
 YAZAR Ayşegül Güvenir
 YAYINEVİ Arkeoloji ve Sanat Yayınları
 ISBN 9786053960263
 BASKI TARİHİ Aralık 2008

D ilimizden düşürmediğimiz sözler vardır. Örneğin Anadolu'nun bir uygarlıklar mozaïği oluşturduğunu söyleriz. Yaşadığımız toprakların binlerce yıl öncesinden günümüze süzülen çeşitli uygarlıkların bıraktığı ürünlerle zengin bir açık hava müzesi olduğunu çok sık yineleriz. Bu erişilmez varsılığa gereken önemi gösteriyor muyuz? Tarihsel kültür varlıklarının onarılması, taşınır yapıtların güvenli koşullarda müzelerde topluma sunulmaları, elbette çok önemli çalışmalardır. Bekçiliğini yapmak durumunda bulunduğumuz değerleri yalnız kendi ülkemiz için değil, tüm insanlığa yönelik bir sorumluluk olarak korumak zorundayız. Oysa Alliano ve Hasankeyf sular altında kalmak üzere. Bu umarsız gidişi önlemek için eldeki son ve tek çözümün mahkemelerin verecekleri kararlara bırakıldığı ülkemizde, insanlığa ve gelecek kuşaklara yönelik sorumluluğumuzu yerine getirdiğimiz söylenemez.

Bu yazıda asıl vurgulamak istediğim konu, salt tarihsel yapıtların korunması değildir. Bu topraklar üzerinde yaşayan insanlar olarak kendi kimliğimizi sorguluyor muyuz? Olay yalnız savaşlarla, göçlerle açıklanabilen bir insan sorunu değildir. Eğer Anadolu'nun yedi bin yıllık bir uygarlığın odağında olduğunu söylüyorsak, böylesine görkemli bir tarihin üzerinde yaşayan insanlar olarak, bizlerin de bu birikimden esinlenmiş olmamız gerekiyor. Aslında “harmanlanmış” olmak sözcüğü, anlatmak istediğim gerçeğe daha uygun düşüyor. Evet, tarihi nasıl, nerede yaşadığımızı sorgulamalıyız.

Belleğimizde mi, davranışlarımızda mı, duygularımızda mı, yoksa yalnız anılarımızda mı?

“Tarih” kavramı, en kısa yoldan, yanlışlarıyla, doğrularıyla, “insanlığın ortak yaşam birikimi” olarak da tanımlanabilir. Bir adım daha atıp, “gelişmiş insan; geçmişi, günceli ve belki geleceği de birlikte yaşayabilendir,” diyebiliriz. İşte sorun burada; ekinsel yapıtlar, müze kapılarının ardında, ören yerlerinin yalnızlığında kalmamalı, yaşamın ayrılmaz parçaları olabilmelidir. Ayşegül Güvenir'in “Mozaik Denizi” adını verdiği kitabı bu evrensel gerçeğin izini sürüyor. Madem ki Anadolu'yu çevreleyen Karadeniz, Ege ve Akdeniz kıyılarındaki kentlerden, sıradağların eteklerinde, akarsuların havzalarında kurulan kara yerleşkelerinden uçsuz bucaksız mozaik tarlaları fıskırıyor, bunların ne ölçüde yaşamımızda yer aldığını, ne işe yaradığını da bilmemiz gerekiyor.

Ayşegül Güvenir, şiirsel bir anlatımla başladığı “Usta Mozaikçi”nin öyküsünde, doğanın, tasarım gücünün ve el emeğinin bütünselliğini “Balık taş, deniz kuma, yaprak güneşe ve insan ölümsüzlüğe sevdalandı. Binlerce yıl önce mozaikte buluştular...” tümcesiyle özetliyor. Bir de kuramsal ve nesnel yönleriyle yaptığı işi tanımlıyor. Mozaik, diyor, “İnsanın kendini ifade şekillerini çeşitlendirip, geliştirebildiği zamanlarda ve ortamlarda görülen, içerisinde güçlü bir varoluş mücadelesi barındıran, taşlarla hikaye anlatma sanatıdır”.

Kitapta, ilköğretimden başlayarak mozaik sanatının geliştiği bölgeler,

SOLDA "Mozaik Denizi" kitap kapağı

ÜSTTE Pompei Evi

SAĞ ALTTA Park Güell, Barselona

zaman içinde geçirdiği değişimler anlatılıyor. Henüz kağıdın kullanılmadığı, boya çeşitlerinin çok sınırlı kaldığı bir dönemde, renkli taşlarla, seramik atölyelerinin atıklarıyla başlayan doğal sürecin günümüze kadar gelebilen seçkin örneklerini veriyor kitabında. Kendisi de bir mozaik ustası olan Ayşegül Güvenir, yaptığı işin bireysel yönlerini ve toplumsal sonuçlarını aşağıdaki tümcelerle anlatıyor:

"Mozaik sanatı için ellerini parçalayıp, gözlerini kurutan, ciğerlerini tozla dolduran fani mozaikçiler ve eserleri ilgi görmeyi fazlasıyla hak ettikleri halde, onların hikayeleri antik bir mit olan Usta tarafından kuşatılmış ve derinliklerde kaybolmuştur. Bundan dolayıdır ki mozaik, herhangi bir sanata veya esere bakımımızı değiştiren, ilgi ve sevgimizi körükleyen sanatçı yaşam hikâyelerinden, gizemli sıklardan yoksun büyümüş, bireysellik ve özgünlükten uzak bir noktada konumlandırılmış ve sınırlı terimlerle tanımlanıp, kısıtlı bir ilgi görmüştür. Çağdaş mozaik sanatının dışında kalıp, dışlanmak pek çok açıdan zarar vericidir çünkü, mozaik doğal zenginlik, sanayi ve ticaret ile güçlü bir

ekonomik yapı inşa edebilen önemli bir sanat dalıdır ve ekonomiyi sanat gibi algılayanlar tarafından teşvik edilmektedir. Mozaik, arka bahçesinde seramik, cam ve mermer sanayicisini barındırır, mimari ile kol kola dolaşır, çimento ve tutkal üreticileri mozaikçinin işini kolaylaştırmaya uğraşır ve tasarımı, pazarlama, mozaığı her yere taşıyabilir."

Tasarlayıp üretenler için mozaik sanatı kişisel bir beceri, bireysel bir uğraş gibi görünür. Gerçekte mozaik, toplumsallaşmadır. Antik çağın yontu ustalarını, bilim adamlarını, oyun yazarlarını, hatta politikacılarını tanıyoruz. Ancak en görkemli yapıtların üretildiği dönemlerden, ilk çağlardan günümüze kadar gelen mozaik ustalarının kimler olduklarını, adlarını, yaşam koşullarını açıklayan bilgilere ulaşamıyoruz. Bunun nedeni, ne denli bireysel yaratıcılık gerektirse de, mozaığın bir ekip işi oluşudur. Ortaklaşa yürütülen çalışmalar kişileri aşmakta ve sonuçta yaratılan ürünün mükemmelliği, baş köşedeki yerini almaktadır. Bu olguları gözettiği içindir ki yazar, kahramanını "Usta Mozaikçi" deyimleriyle betimliyor.

Bir mozaik öğretmeni olan Ayşegül, bu alandaki deneyimlerini de kitabına yansıtmış. İlgilenenler için mozaik malzemeleri, bağlayıcılar, yapıştırıcılar, derzler, araç - gereçlerle birlikte her türlü teknik bilgiler veriliyor. Okudukça görüyoruz ki, her çeşit malzemeyle mozaik yapılabilir. Bu işe niyetliyseniz eğer, dökmeden önce çöplerinizi gözden geçirmelisiniz. Zamanla deneyiminiz ve tutkunuz arttıkça, hiç kuşunuz olmasın, komşunuzun çöp kovalarını da karıştıracaksınız.

Ayşegül Güvenir, çok yönlü sunum biçimlerini anımsatarak, her koşulda sanatçının korunması gerektiğini vurguluyor. Bu konuda başka ülkelerdeki uygulamalardan seçilmiş örnekler de veriyor. "Usta Mozaikçi'nin ürünleri büyük ölçekli şehir mozaiklerinden, çok satan dekorasyon malzemelerine, değerli minyatürlere, özgün sanatçı eserlerine dek uzanabilir. Bundan dolayıdır ki kendisi, ilgisiz bırakılıp bir köşeye atılamaz. Sayısı giderek artan pek çok ülkede mozaik sanatçıları ve zanaatçıları nazlandırılır, Usta Mozaikçi yeniden üretip, öğretsin

diye koşullar iyileştirilir. Örneğin, mozaik taşı üreticisi bir Fransız şirketi Avrupalı mozaikçilerle sınırlı kalmamak için, yaz aylarında fabrikasının kapılarını Amerikan Mozaik Sanatçıları Derneği SAMA'ya açar. Mozaikçiler ve kursiyerler Marc Chagall müzesinde sanatçının yaptığı mozaikleri inceler ve fabrikasının atölyelerinde kendi çağrışımlarını taşla şekillendirirler."

Mozaiğin işlevsel yönü ağır basan bir sanat türü olması nedeniyle yazar, sanatsal kuşklarını dile getiren bir uyarı da yapıyor. "El yapımı mozaik, antik sanatla eşanlamli değildir, endüstriyel mozaik bulanık renkli camlarla işlenen kilim desenli apartman cephelelerinden ve hobi olarak mozaik, fotokopi ile çoğaltılan desenlerden yapılma tekdüze objelerden çok daha iyisini hak etmektedir." Diyor.

Görsel yönden de çok zengin örneklerin sunulduğu "Mozaik Denizi", yalnız araştırmacıların, bu işe gönül verenlerin değil, hemen herkesin kolayca okuyup yararlanabileceği bir başvuru niteliğindedir... □

Güney Dinç, Avukat

